

<https://www.biodiversitylibrary.org/>

Videnskabelige meddelelser fra den Naturhistoriske forening i Kjöbenhavn

Kjöbenhavn, Selskabets Bestyrelse, [1849]-1912

<https://www.biodiversitylibrary.org/bibliography/7547>

1863-1864: <https://www.biodiversitylibrary.org/item/110778>

Article/Chapter Title: En ny vestindisk Sandorm, Arenicola (Pteroscolex) antillensis Ltk.

Author(s): Christian Fredrik Lütken

Subject(s): Annelida, Polychaeta, Systematics, Caribbean Sea

Page(s): Text, Title Page, Table of Contents, Text, Page [37], Page 120, Page 121, Page 122

Holding Institution: Missouri Botanical Garden, Peter H. Raven Library

Sponsored by: Missouri Botanical Garden

Generated 22 April 2025 12:06 PM

<https://www.biodiversitylibrary.org/pdf4/1798654i00110778.pdf>

This page intentionally left blank.

Videnskabelige Meddelelser

fra

den naturhistoriske Forening i Kjöbenhavn,

for

Aaret 1864.

Udgivne af Selskabets Bestyrelse.

Med 5 kobberstukne Tavler
og adskillige i Texten indtrykte Afbildninger.

Andet Aarties siette Aargang.

vol. 26

Mo. Bot. Garden,
1902.

Kjöbenhavn.

Bianco Lunos Bogtrykkeri
ved F. S. Muhle.

1865.

Indhold.

	Side
Bidrag til Naaletræernes Morphologi. Af A. S. Ørsted. (Hertil Tab. I—II)	1.
Laalands Vegetationsforhold. Af E. Rostrup	37.
En ny vestindisk Sandorm, <i>Arenicola (Pteroscolex) antillensis</i> Ltk., beskrevet af Dr. phil. Chr. Lütken	120.
Kritiske Bemærkninger om forskellige Søstjerner (Asterider), med Be- skrivelse af nogle nye Arter, af Dr. phil. Chr. Lütken	123.
Loranthaceæ mexicanæ et centroamericanæ. Enumeratio specierum hujus familiæ, quas in regno mexicano Liebmann et in America centrali Ørsted legerunt. Auctore D. Olivier	170.
<i>Sancara iaira</i> , en ny Form af Pleurophyllidiernes Familie. Ved Rud. Bergh. (Hertil Tab. III)	178.
Om Vestindiens Pentacriner, med nogle Bemærkninger om Pentacriner og Sölilier i Almindelighed, af Dr. phil. Chr. Lütken. (Hertil Tab. IV—V)	195.
Notits om Canada-Gaasens (<i>Bernicla canadensis</i>) Forekomst i Grønland, af J. Reinhardt	246.
Om Klapmydsens ufødte Unge og dens Melketandsæt. Af J. Reinhardt	248.
<i>Enoplometopus antillensis</i> Ltk., en ny vestindisk Hummer-Art, beskrevet af Dr. phil. Chr. Lütken	265.
Yderligere Bemærkninger om Melketandsættet hos Remmesælen (<i>Phoca barbata</i>), af Prof. J. Steenstrup	269.
Oversigt over de videnskabelige Møder i den naturhistoriske Forening i Aaret 1864	275.

Videnskabelige Meddelelser

fra

den naturhistoriske Forening i Kjöbenhavn.

Andet Aarti.

1864.

Udgivne af Selskabets Bestyrelse.

Nr. 3—7.

Lollands Vegetationsforhold.

Af

E. Rostrup.

(Meddelt den 13de April 1864).

Lollands lave Beliggenhed er velbekjendt og har maaskee endog givet Anledning til Öens Navn (Lavland, Laaland). Ikke mindre bekjendt er dens fede og frugtbare Ler, som næsten overalt i ringe Dybde er forsynet med Mergelunderlag og som gör Öen til en af de kornrigeste Egne af Danmark. Imidlertid er Ensformigheden dog ikke saa stor, som man maaskee kunde slutte af hin almindelige og korte Karakteristik. Mest udpræget vil man finde den lollandske Ejendommelighed, med sine lave og side Jorder, sit fine og tunge, paa visse Steder næsten marskagtige Ler, i den sydvestlige Del af Landet, som omtrent kunde begrænses af en Linie fra Ohnse Vig mod Nordost til Kysten midt imellem Rödby og Nysted paa Sydsiden. Her giver Hveden flest Fold, her findes de ejendommelige Egeskove, som senere nærmere skulle omtales, og her findes, uagtet den iøvrigt temmelig store Ensformighed i Vegetationen, endel Planter almindeligt udbredte, som dels ganske savnes, dels ere sjeldne i den øvrige Del af Danmark. Fra den nævnte Ensartethed i Vegetationen i det sydvestlige Lolland maa dog undtages de to store Indskjæringer, Nakskov- og Rødbyfjorde, hvor en større Afvexling og Rigdom paa sjeldnere Planter finder Sted, samt den fire Mile

En ny vestindisk Sandorm, *Arenicola* (*Pteroscolex*) *antillensis* Ltk.,

beskrevet af

Dr. phil. Chr. Lütken,

Assistent ved Universitetets zoologiske Museum

(Meddelt d. 25de November 1864.)

For ikke længe siden meddelte jeg Foreningen et Bevis paa, at Hummer-Gruppen (*Astacini*), hvis Havformer saalænge havde været ansete for udelukkende eller dog fortrinsvis at tilhøre et nordligt Havbælte, ogsaa var repræsenteret i Vestindien*). Det faldt mig senere ind, at jeg havde kunnet anføre et analogt Exempel derpaa fra Annelidernes Klasse i en stor vestindisk Sandorm, som længe har været mig bekjendt, men som forresten synes at være ny for Videnskaben, hvorfor jeg af den antydede Analogi vil tage Anledning til at offentliggjøre dens Beskrivelse.

Af Slægten *Arenicola* har man hidtil kjendt tre Arter, alle fra det kolde og tempererede nordlige Havbælte. Kun om *Arenicola piscatorum* var det anført af Schmarda**), at den ogsaa skulde findes „ved Sydhavets Kyster“; der er vist al Grund til at antage, at denne Angivelse ikke er aldeles rigtig, og at Schmarda er bleven vildledt ved at see Sandorme, der forekom ham at ligne den almindelige europæiske Art saameget, at han troede at see den samme Art for sig; at en umiddelbar Sammenligning mellem hjembragte exotiske og europæiske

*) nemlig ved en Art af Alph. Milne-Edwards's Slægt, *Enoplometopus*, hvis Beskrivelse skal blive meddelt i denne eller en følgende Aargang af disse Meddelelser.

**) Neue Wirbellose Thiere I Bd. 2ter Th. p. 52: „i Middelhavet, i Kanalen og ved Sydhavets Kyster, alle tre Steder samme Art: *A. piscatorum*.“

Exemplarer har fundet Sted, siges i al Fald ikke udtrykkelig, og man tør derfor vistnok foreløbig blive staaende ved den Antagelse, at der „ved Sydhavets Kyster“ lever en endnu ubekjendt Art af Sandorm. Uagtet den vestindiske Art, som her skal afhandles, forresten er en ægte Sandorm i Et og Alt, afviger den dog i eet bestemt Forhold (Gjællernes Fjerform) saa væsentlig fra de tre hidtil kjendte europæiske Arter, at der maaskee endogsaa kunde være Grund til at opstille den som en fra *Arenicola* sondret Slægt. Skjönt nemlig virkelige Gjæller jo kun forekomme hos et mindre Antal af Börsteormene, og Slægtskarakterer derfor kun i sjeldnere Tilfælde kunne tages af dem, turde det dog vel være almindelig anerkjendt, at hvor de forekomme, afgiver deres forskjellige Form særdeles gode Slægtsmærker; og da man vel neppe andensheds i Börsteormenes Orden vilde stille Former med buskede (træagtigt forgrenede) og fjerformede Gjæller i samme Slægt, synes Konsekvensen at fordre, at man heller ikke gjør det i Sandormenes Gruppe; men paa den anden Side skal jeg indrømme, at Udsondringen af den vestindiske Art som egen Slægt ikke synes mig at være ret naturlig, netop fordi den i alle andre ydre Forhold er en saa typisk „Sandorm“, og det vil vel derfor være tilstrækkeligt at opfatte *Pteroscolex* indtil videre blot som Underslægt af *Arenicola*. — Hvorvidt Arten er almindelig i Vestindien, skal jeg ikke kunne sige; den er hjemsendt af Assessor Benz on paa St. Croix saavel som af Capitain Suenson, men hverken af Riise eller af Örsted, der dog begge have indsamlet saa mange vestindiske Havorme.

Museets største Exemplar har en Længde af c. 35^{cm}. Ringenes Antal er 25, hvoraf de 6 første savne Gjæller, hvilke derimod findes paa de elleve næste, men de otte sidste mangle baade Börstefödder og Gjæller. *) Ligesom hos de andre Arter af

*) *Arenicola piscatorum* har nitten fodbærende Ringe, hvoraf de sex første savne Gjæller, som derimod findes paa de tretten næste, hvorefter endnu følge flere Ringe uden Gjæller og Födder. Hos *A. branchialis* ere de første 12-13 Ringe gjælleløse, derefter følge 19-20 Ringe med Gjæller, endelig nogle nøgne Ringe. *A. Boeckii* har 61 Ringe, de første 16 uden Gjæller, de følgende 40 have Gjæller, men derefter følge endnu nogle Ringe med Börstefödder og tilsidst, synes det, et Par aldeles nøgne Ringe; en bestemt Grændse mellem Krop og Hale synes der altsaa ikke at være hos denne Art saaledes som hos de to andre nordiske og hos den vestindiske Art.

Sandorme ere Ringene underafdelte i korte Smaaringe, hvis Antal er fem for hver Ring i den større Del af Ormens Længde, dog med Undtagelse af de fire første Ringe, hvor der kun er tre eller fire, og de otte sidste lange Ringe, som danne Halen og ere uregelmæssigt afdelte ved tætte Rynker, hvorfor Smaaringenes Antal her ikke kan angives. De Smaaringe, paa hvilke Børstefödderne sidde, ere igjen ligesom delte i to ved en ophöiet eller fordybet Linie, umiddelbart bag ved hvilken Fodbörsterne sidde. Paa de tre første Ringe mangler den nedre Fodknude (med Krogbörsterne) ganske; den viser sig paa den fjerde som en lille Spalte med opsvulmede Læber, hvilken paa de fölgende Ringe bliver bestandig större og tydeligere; sin fulde Störrelse opnaae de nedre Fodknuder dog först efterhaanden; fra den niende og indtil den syttende Ring naae de lige fra den övre Fodknude til Bugens Midtlinie, hvor de stöde umiddelbart sammen fra begge Sider. Hvor Gjællerne ere stærkest uddannede (hvilket ikke er Tilfældet paa de første gjællebærende Ringe), bestaae de af omtrent femten fjerformede Gjælleblade; hvert enkelt Gjælleblad bestaaer igjen af en Midt-Ribbe og af talrige langs med dennes to Sider stillede Smaa-Knipper af korte Gjælletrevler; Gjællebladene ere igjen forenede ved deres Grund, idet de udspringe fra en halvmaaneformig Svulst, som ligger over og bagved den övre Fodknude og tildeels ligesom omslutter denne. Paa Haleringene findes der — i Flugt med de nedre Fodknuder, altsaa nærmest paa Undersiden — lodrette Rækker af mere fremtrædende, tildels forlængede, Papiller. I Henseende til Fodbörsternes Form seer jeg ingen anden væsentlig Forskjel mellem denne Art og *A. piscatorum*, end at Haarbörsterne hos denne vise sig mere glatte, hos *A. antillensis* mere rue i deres ydre Deel, naar de betragtes under Mikroskopet.

Fölgende Diagnose turde vel være tilstrækkelig.

Arenicola (Pteroscolex) antillensis Ltk., *annulis setigeris 17*, *anterioribus 6 ebranchiis*, *ceteris branchiferis*, *branchiis e foliis plumiformibus c. 15 compositis*, *fasciculis filorum respiratoriorum ad latera trunci mediani collocatis plumas singulas formantibus*; *annulis caudalibus 8 nudis (sine setis et branchiis)*, *papilliferis*. *Longitudo usque ad 0,350^{mm}*.

Habitat ad oras insularum Antillarum.